

Förord till andra upplagan

Sedan bokens första upplaga har det gått fyra år. Det är för mig mycket tillfredsställande att boken fick ett så bra gensvar från läsarna och att den för andra gången i råd nu trycks i Vitryssland i 2 000 exemplar, en ganska stor upplaga för historisk litteratur. Denna bok är idag den mest lyckade av mina tre monografier. Det har skrivits om den i såväl oberoende som i statliga vitryska massmedia – allt från «Na a Niva» till «Belarus Segodnja». Vetenskapliga recensioner har skrivits i Vitryssland, Polen, Litauen och i Sverige. År 2003 fick boken det vitryska PEN Bahusevič-pris för bästa historiska bok under 2002. År 2006 belönades boken med Zora Kipiel priset av det Nordamerikanska förbundet för Vitrysslandsstudier.

Under loppet av två år har jag erhållit ungefär 150 brev, elektroniska brev och t.o.m. sms från läsare av boken i Vitryssland, Sverige, Polen, Litauen, Kanada och USA. De som skrivit har varit historiker, universitetslärare, grundskollärare, hembygdsforskare, affärsmän, samlare och fångar dömda till straffarbete. Brevens geografiska ursprung är imponerande, eftersom det visar att boken, trots avsaknaden av statligt stöd, kunnat nå ut till och få genomslagskraft hos landsmän över hela världen. För mig är detta framför allt ett tecken på att det existerar en stark medborgerlig gemenskap i Vitryssland.

Under en presentation av min monografi på Göteborgs internationella bokmässa kom en svenska fram för att köpa boken. När jag som vanligt förvarnade om att boken var skriven på vitryska och inte på svenska började hon berätta en fantastiskt intressant historia för mig. Det visade sig att hennes man, en ornitolog, av en slump 2003 hade träffat en vitrysk kollega i träskområdet i nationalparken «Prypjat» som på engelska återberättade innehållet i min bok för honom. Under intryck av rikedomerna i vår gemensamma historia ringde mannen hem till sin fru och bad henne köpa monografin. Det är glädjande att den önskan som dåvarande generaldirektören för det Svenska institutet – Erland Ringborg – uttryckte i den första upplagans förord om att boken skulle komma att «bygga en bro mellan våra länders gemensamma förflutna och gemensamma framtid» därmed har förverkligats.

Vad har då förändrats i de svensk-vitryska relationerna under de fyra år som har passerat? Jag kan notera att mycket har förändrats till det bättre. Under arbetets gång med den första versionen kände jag inte till en enda svensk som behärskade det vitryska språket. Idag finns det sådana perso-

ner. I de svensk-vitryska familjer som bildats under senare år uppfostras barn som ser både det svenska och vitryska språket som sitt modersmål.

I Minsk har en svensk diplomatisk representation öppnats, vilken numera leds av Stefan Eriksson, som talar utmärkt vitryska, översätter vitrysk rockmusik till svenska och bidrar till att organisera ett stort antal kulturevenemang. I juni månad varje år anordnar det svenska ambassadkontoret och Svenska institutet svenska kulturdagar i Minsk, och i Pinsk arrangerar den svenska journalisten Maria Söderberg sedan några år tillbaka en tävling för unga poeter vars förstapris är en resa till Sverige. Till denna tillställning inbjuds såväl kända vitryska som svenska poeter.

År 2002 fanns det nästan inga vitryssar som talade svenska. Idag läser däremot studenter svenska vid det Lingvistiska universitetet i Minsk under ledning av lektor Mårten Frankby, och de översätter också svenska författares verk till vitryska. De tjugotalet vitryska studenter och doktorander som för tillfället studerar vid högre läroanstalter i Sverige inom ramen för Svenska institutets program kommer att bli en stor tillgång för Vitryssland.

År 2004 skapades med svenskt statligt stöd en vitrysk redaktion på Sveriges Radios utlandssändningar, där tre journalister av vitrysk härkomst – Dmitri Plax, Julia Kanavalava och Lana Radzivonava – gör ett mycket gott arbete. Redaktionen sänder nyheter från Sverige på vitryska och bevakar de svensk-vitryska relationerna¹. En händelse som väckte stor uppmärksamhet var den nobelprismominerade vitryske poeten Ryhor Baradulins besök i Stockholm. Vidare har Stockholms förnämsta konsertsalar fått besök av eminenta vitryska musikgrupper som «Stary Olsa» och «NRM». «Den fria teatern» från Minsk har med framgång genomfört ett gästspel på en av Dramatens scener i Stockholm.

Under de senaste åren har det i Sverige dykt upp en rad böcker relaterade till Vitryssland², vilket vittnar om ett gradvist stigande intresse hos svenskar

¹ Гл.: <http://www.sr.se/cgi-bin/International/programsidor/index.asp?ProgramID=2215>

² Гл.: Andrej Kotljarchuk, In the Shadows of Poland and Russia: the Grand Duchy of Lithuania and Sweden in the European Crisis of the mid-17th Century. Södertörns högskola, 2006; Länder i fickformat. 503, Vitryssland. Stockholm: Utrikespolitiska institutet, 2005; Peter Duffy, Bröderna Bielski: om de okända hjältarna som trotsade nazisterna och räddade 1200 liv. Översättning Erland Törngren. Stockholm, 2004; Tobias Ljungvall, Kontroll: rapport från Vitryssland. Stockholm, 2003; Kjell Albin Abrahamson, Sverige och Vitryssland. Stockholm: Svenska institutet, 2002; Paulina Kluge, Vägen mot demokrati: Ryssland & Vitryssland. Stockholm, 2002.

för landet. Det rapporteras numera ganska ofta om nyheter från Vitryssland i svenska tidningar. Till detta bidrar inte minst vitryska idrottsmäns framgångar, t.ex. under friidrotts-EM i Göteborg 2006. I enlighet med nya svenska skrivnormer är det idag möjligt att skriva Vitrysslands namn på två sätt, *Vitryssland* eller *Belarus* (av vilka den senare varianten är mer korrekt ur ett vitryskt perspektiv). Således har Vitryssland, från att en gång ha varit ett okänt land för de flesta svenskar, blivit en verklig granne till Sverige i Östersjöregionen. Jag vill understryka att det i första hand är den självständighet som Vitryssland uppnådde 1991 som gjort ett sådant aktivt samarbete möjligt.

Det här betyder att de gamla klichéer som jag fatt håra under mina vistelser i Vitryssland – om att de europeiska länderna inte skulle intressera sig för oss och att ingen skriver något om Vitryssland – är felaktiga. Sverige gör mycket för att stärka kontakterna med detta unga land i Europa. Bara under 2005 fick Vitryssland ta del av nästan 30 miljoner SEK (mer än 4 miljoner USD) i svenskt stöd inom ramen för det statsfinansierade utvecklingssamarbetet, varav 11 miljoner gick till demokrati och mänskliga rättigheter, 8 miljoner till sociala projekt och 4 miljoner till olika utbildningsprojekt.

Tyvärr så gör inte Vitryssland självt så mycket för att stärka kontakterna med andra länder. Turismen från Sverige utvecklas långsamt. Ett vitryskt visum är för svenskar ett av de dyraste i världen. Man hör inte heller så mycket om kulturprojekten från den vitryska ambassaden i Stockholm. På samma sätt som på vikingatiden ligger bollen nu på den vitryska planhalvan. Det gäller bara att ta tag i den. Tillsammans kan vi göra det.

Skicka gärna era kommentarer och tankar om denna bok till:

Andrej Kotljarchuk
Södertörns högskola, PB 209
141 89 Huddinge, Sverige
eller på e-post: andrej.kotljarchuk@sh.se

Падзякі

Кіраўніку дыпламатычнага прадстаўніцтва Швэцыі ў Беларусі спадару Стэфану Эрыксану (Stefan Eriksson), які быў ініцыятарам і рухавіком другога выдання гэтай кнігі.

Журналісту і фатографу, вялікай сяброўцы Беларусі пані Марыі Сёдэрбэрг (Maria Söderberg) за маральную падтрымку.

Доктару паліталёгіі ўніверсітэту Сёдэрторн Ёні Родын (Johnny Rodin) за пераклад абстрактна кнігі на швэдзкую мову

Супрацоўніцам Швэдзкага Інстытуту (Svenska Institutet) Гелен Сігеланд (Helen Sigeland) і Сусаньне Конча Эмрых (Susanne Concha Emmrich) за хуткае вырашэньне пытаньня фінансавай падтрымкі выдання.

Чытачам першага выдання зь Беларусі, Літвы і Швэцыі за якасныя ды цікавыя камэнтары што да тэксту кнігі.

Маім сябрам у Менску Андрэю і Вікторыі Радаманам за падтрымку.

Усім суродзічам і сябрам з Турава за іх лобой да малой Бацькаўшчыны.

Звычайным швэдзім рабочым і сялянам, якія сваімі падаткамі фактычна ўфандавалі гэта выданьне. Лічу гэта чарговым актам добрай волі швэдаў да беларускага народу.

АЎТАР

СТАКГОЛЬМ, 29 СТУДЗЕНЯ 2007 ГОДУ